

Wiitaunionin lasten ja nuorten terveydenedistämisen toimintaohjelma
vuosille 2017-2018

Sisältö

1. TOIMINTAOHJELMAN TAVOITTEET	2
2. TERVEYSTARKASTUKSET	3
2.1. Lasten ja nuorten määräaikaiset terveystarkastukset	3
2.2. Laajat terveystarkastukset	4
2.3. Muut terveystarkastukset	4
3. TOIMINNAN SISÄLTÖ JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	5
3.1. Moniammatillinen yhteistyö	5
3.2. Perhesuunnittelu - ja seksuaalineuvonta	7
3.3. Äitiysneuvola	8
3.4. Lastenneuvola	10
3.5. Koulu – ja opiskeluterveydenhuolto	12
3.6. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen.....	17
3.7. Ehkäisevä suun terveydenhuolto.....	19
3.8. Asevelvollisten kutsuntatarkastukset	21
4. TERVEYSNEUVONTA	22
5. SEURANTA.....	24

LIITTEET

- Liite 1. Raskauden seurantakäynnit
- Liite 2. Lastenneuvolan käynnit
- Liite 3. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastukset
- Liite 4. Ehkäisevä suun terveydenhuolto

1. TOIMINTAOHJELMAN TAVOITTEET

Tavoitteiden lähtökohtana on terveydenhuoltolaki 1326/2010 ja sen 23 § nojalla annettu valtioneuvoston asetus 338/2011 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien, lasten, nuorten, opiskelijoiden ja heidän perheidensä terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä sekä yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Asetuksen tavoitteena on taata riittävät, yhtenäiset ja alueellisesti tasavertaiset palvelut, vahvistaa terveyden edistämistä sekä tehostaa varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä.

Kunnan terveydenhuollosta vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle (jatkossa lasten ja nuorten terveyden edistämisen toimintaohjelma). Sosiaalitoimi on laatinut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (LANU) ja sivistystoimi oppilashuollon suunnitelmia. Nämä suunnitelmat muodostavat kokonaisuuden, jossa otetaan kantaa lasten ja nuorten terveyteen ja hyvinvointiin laaja-alaisesti.

Kunnan tehtävänä on huolehtia tarvittava tiedottaminen kuntalaisille. Kunnan on myös työnantajana huolehdittava resursoinnista, jotta asetuksen edellyttämä toiminta voi toteutua. Asetus edellyttää vastuhenkilön nimeämisen toimintaohjelman kehittämiseen, koordinointiin ja seurantaan.

Neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa pääpaino on lasten ja nuorten kasvun, kehityksen sekä perheiden kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Tavoitteena on monikanavaisen palveluverkon avulla tunnistaa lasten ja perheiden tuen tarve mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Suun terveydenhuollossa asetuksella yhtenäistetään määräaikaistarkastusten toteuttamista sekä tuetaan ehkäisevää toimintaa lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa. Asetuksessa painotetaan myös ensimmäistä lastaan odottavan perheen suun terveydenhuoltoa.

2. TERVEYSTARKASTUKSET

Palveluja järjestettäessä terveystarkastusten ja niiden perusteella suunnitellun terveysneuvonnan on muodostettava suunnitelmallinen yksilön ja perheen niihin osallistumisen mahdollistava kokonaisuus. Käytännössä terveysneuvonta kuuluu olennaisena osana jokaiseen terveystarkastukseen. Lähtökohtana on kokonaisvaltainen terveystarkastus: terveys on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Terveys on myös dynaaminen, muuttuva tila, johon vaikuttavat sairaudet, elinympäristö ja ihmisen omat kokemukset, arvot ja asenne.

Neuvolatoiminnassa sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa kiinnitetään erityistä huomiota toiminnan yhteensovittamiseen erilaisissa nivelvaiheissa, kuten lapsen ja perheen siirtyessä äitiysneuvolasta lastenneuvolan palvelujen piiriin, lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon ja edelleen opiskeluterveydenhuoltoon. Toiminnan järjestämisessä otetaan huomioon lapsen, nuoren ja koko perheen oikeus osallistua ja saada tukea. Palveluja järjestettäessä kiinnitetään huomiota myös kehitysympäristöihin eli kaikkiin niihin ympäristöihin, joissa lapsi ja nuori kasvaa ja kehittyy (mm. koti, varhaiskasvatuksen ympäristöt, koulu, virtuaalinen maailma). Tärkeimpänä näistä lapselle ja nuorelle on oma perhe. Palvelujen tehtävänä on osaltaan tukea kehitysympäristöjä.

2.1. Lasten ja nuorten määräaikaiset terveystarkastukset

Määräaikaiset terveystarkastukset järjestetään ennalta määritellyille ikä- tai vuosiluokille. Tarkastukseen sisältyy fyysisen kasvun ja terveydentilan, suun terveyden, psykososiaalisen ja neurologisen kehityksen, kommunikoinnin, puheen ja kielen sekä aistien kehityksen seuranta. Tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman ajoissa epäsuotuisan kehityksen merkit lapsessa, perheessä ja elinympäristössä sekä puuttua terveyttä vaarantaviin tekijöihin.

Terveystarkastuksiin osallistuminen on vapaaehtoista. Asetuksen mukaan terveydenhoitajan tai lääkärin tulee pyrkiä selvittämään määräaikaisista terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarve. Tuen tarvetta selvitetään ottamalla yhteyttä perheeseen, tarvittaessa käydään kotikäynnillä ja tehdään yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa.

2.2. Laajat terveystarkastukset

Osa terveystarkastuksista tehdään laajoina terveystarkastuksina. Niissä terveydenhoitaja tai kätilö yhdessä lääkärin ja tarvittaessa muiden ammattihenkilöiden kanssa arvioi lasta odottavan naisen ja lapsen tai nuoren terveyden lisäksi aina myös koko perheen hyvinvointia. Tämä on moniammatillista, suunnitelmallista yhteistyötä ja arviointia.

Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös hyvinvointiarvion pyytäminen vanhempien luvalla varhaiskasvatuksesta tai perusopetuksesta lapsesta vastaavalta ammattihenkilöltä.

2.3. Muut terveystarkastukset

Mikäli määräaikaissä terveystarkastuksissa ilmenee erityistä seurannan tai tuen tarvetta, lasta odottavalle perheelle, lapselle tai nuorelle järjestetään mahdollisuus lisätarkastuksiin. Tällaisia tilanteita voivat aiheuttaa esimerkiksi kasvuun, kehitykseen, koulunkäyntiin, mielenterveyteen, seksuaaliterveyteen tai ammatinvalintaan vaikuttavat asiat.

3. TOIMINNAN SISÄLTÖ JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Kunnissa neuvolatoimintaa toteutetaan terveyskeskuksen tiloissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto toteutetaan kouluilla. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltotyötä tekevät terveydenhoitajat yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Suun terveydenhuolto toimii Viitasaarella hammashuollon tiloissa terveyskeskuksissa ja Pihtiputaalla erillisissä tiloissa terveysaseman läheisyydessä. Kaikilla neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavilla tahoilla on yhteys terveyskeskuksen sähköiseen potilastietojärjestelmään.

3.1. Moniammatillinen yhteistyö

Neuvolatiimiin kuuluu terveydenhoitajien ja lääkäreiden lisäksi fysioterapeutti, puheterapeutti, perhetyöntekijä ja psykologi. Neuvolatiimi kokoontuu kuukausittain ja kehittää neuvolan moniammatillista työtä sekä käy läpi moniammatillista asiantuntemusta vaativia asiakastilanteita.

Perusterveydenhuollon psykologin työn keskeinen tavoite on ammatillisin keinoin tukea, edistää ja mahdollistaa kuntalaisten normaalia, tervettä kasvua ja kehitystä sekä tunnistaa ja hoitaa mielenterveyttä uhkaavia riskitilanteita ja häiriöitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä.

Neuvolassa psykologin työn tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja lapsen kehitystä sekä havaita lapsen ja perheen ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä järjestää muiden tahojen kanssa tarvittavaa tukea. Vanhemmuuden tukeminen alkaa jo odotusajalta lähtien. Neuvolan psykologi vastaa ensisijaisesti 0-5 –vuotiaiden lasten kehityksen tukemisesta, arvioinnista ja jatkohoidon järjestämisestä.

Työmuotoina ovat mm. perhevalmennus, ryhmäneuvolatoiminta muun neuvolatiimin kanssa, vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen ryhmätoiminta, kotikäynnit, keskustelu-, tutkimus- ja hoitokäynnit sekä tarvittaessa äitiys- ja lastenneuvolassa yhteisvastaanotot terveydenhoitajan kanssa.

Neuvolan psykologi tarjoaa varhaiskasvatukselle konsultoivia psykologipalveluita. Tavoitteena on lasten hyvinvoinnin edistäminen, ongelmien ennaltaehkäisy sekä varhainen toiminta kehitys- ja

kasvatusongelmissa. Psykologi on asiantuntija lapsen kehityksessä ja oppimisessa, varhaisen vuorovaikutuksen merkityksessä, sosiaalisten ja tunnesäätelyn valmiuksien kehityksessä sekä kasvattajayhteisöjen toiminnassa. Tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen valmiuksia vastata lasten kehityksellisiin ja erityisen tuen tarpeisiin, havaita lasten kehityksessä ja vanhemmuudessa ilmenevää tuen tarvetta sekä suunnitella ja tarjota tukea lapsille ja heidän vanhemmille yhteistyössä neuvolan ja varhaiskasvatuksen kanssa. Psykologi käy säännöllisesti kerran kuukaudessa päivähoitoryhmissä ja osallistuu perhepäivähoitajien iltatapaamisiin yhteisten teemojen puitteissa sekä käy tarvittaessa perhepäivähoitopaikoissa.

Vuoden 2014 alussa neuvolatiimissä työnsä aloittaneiden perhetyöntekijöiden työpanos on kohdistettu pääasiassa lasta odottaviin ja neuvolaikäisten lasten perheisiin. Työn tavoitteena on tukea perheitä heidän arjessaan ennaltaehkäisevin työmenetelmin. Perhetyöntekijä osallistuu perhevalmennukseen ja tekee lasta odottaviin perheisiin kotikäynnin raskauden loppuvaiheessa. Kotikäynnillä työntekijä käy yhdessä vanhempien kanssa läpi asioita, joita on hyvä huomioida ennen vauvan syntymää. Vanhemmilla on mahdollisuus myös keskustella mieltään askarruttavista asioista työntekijän kanssa ja perhe saa tietoa, mitä palveluita heille on tarjolla lapsen syntymän jälkeen. Mikäli perhe tarvitsee esimerkiksi kodinhoitoapua ennen lapsen syntymää, he voivat halutessaan ottaa yhteyttä neuvolan perhetyöntekijään. Perhe saa tarvittaessa perhetyöntekijän apua myös lapsen syntymän jälkeen, ja jos heillä on myöhemmin tilapäistä avuntarvetta esimerkiksi lastenhoidossa.

Neurolatyössä puheterapeutin vastuualueeseen kuuluu lasten puheen-, kielen ja kommunikaation häiriöiden ennaltaehkäisy, tutkimus ja kuntoutus. Puheterapian tavoitteena on parantaa asiakkaan toiminta- ja kommunikaatiokykyä jokapäiväisessä elämässä kotona, päivähoitossa ja koulussa.

Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta, joka sisältää:

- tutkimukset
- kuntoutuksen suunnittelun ja järjestämisen
- yksilö- ja /tai ryhmäterapien
- vanhempien, omaisten ja lähiympäristön ohjauksen ja konsultoinnin
- puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen suunnittelun ja ohjauksen (viittomat, kuvakommunikaatio)
- kommunikaation apuvälinepalvelut ja niihin liittyvän ohjauksen

Puheterapeutin työn kohteena voivat olla seuraavien osa-alueiden vaikeudet:

- puhe
- kieli
- kommunikaatio
- ääni
- lukeminen ja kirjoittaminen
- syöminen ja nieleminen
- suun motorinen toiminta

Useimmiten lapsi ohjautuu puheterapeutin tutkimuksiin lastenneuvolan ikäkausitarkastuksesta. Myös muut lasta hoitavat ja kuntouttavat tahot voivat ohjata lapsen puheterapeutille. Lasten kohdalla puheterapeutin tehtävänä on arvioida, onko kyseessä normaali, viivästynyt vai poikkeava puheen- ja kielenkehitys. Lievemmillään lapsella voi olla jokin äännevirhe. Lapsella saattaa kielellisen häiriön lisäksi olla myös esim. poikkeavuutta vuorovaikutuksessa tai ylivilkkautta.

Puheterapeutti tekee moniammatillista, ohjaavaa ja konsultoivaa yhteistyötä asiakkaan lähiympäristön, kuten päivähoiton, koulun, kehitysvammahuollon ja muiden kuntouttavien tahojen kanssa.

3.2. Perhesuunnittelu - ja seksuaalineuvonta

Perhesuunnittelun ja seksuaalineuvonnan tehtävä on:

- antaa neuvoa ja tietoa ehkäisymenetelmistä.
- auttaa sopivan ehkäisymuodon valitsemisessa.
- antaa ohjausta ja neuvoa raskautta suunnitteleville.
- antaa ohjausta lapsettomuushoidon tarpeesta ja ohjata lisätutkimuksiin.
- seksuaaliterveyden edistäminen ja sukupuoliteitse tarttuvien tautien leviämisen ennaltaehkäisy neuvonnan avulla.
- kohdunkaulansyöpäseulonnan järjestäminen 25 - 60 -vuotiaille naisille.
- antaa tietoa ei-toivottujen raskauksien ilmaantuessa sekä ohjata niiden hoidossa.

- tukea lasta odottavien perheiden hyvinvointia, vanhempien parisuhdetta ja vanhemmuutta sekä edistää terveellisiä elintapoja. Kartoittaa tulevien vanhempien voimavaroja ja tarjota varhaista tukea.
- auttaa vanhempia myönteisen vauvakuvan luomisessa ja tukea varhaisen kiintymyssuhteen muodostamisessa.
- tarjota synnytys- ja perhevalmennusta.
- tehdä yhteistyötä synnytysairaalan kanssa.
- vastaanottaa avioliiton ulkopuolella syntyvien lasten isyyden tunnustaminen, jos isyyden tunnustaja on lapsen isä eikä tunnustamiseen ole laillisia esteitä, ja tehdä yhteishuoltosopimus

Äitiysneuvolassa lasta odottava perhe käy terveydenhoitajalla ja lääkärillä keskimäärin 14 kertaa ja perhetyöntekijä tekee tutustumiskäynnin perheen kotiin ennen synnytystä (liite 1). Synnytyksen jälkeen äitiysneuvolan terveydenhoitaja ja tarvittaessa perhetyöntekijä tekevät kotikäynnin/kotikäyntejä perheeseen. Terveydenhoitaja tekee jälkitarkastuksen synnyttäneelle äidille, mikäli raskaus ei ole ollut poikkeava, poikkeavissa raskauksissa jälkitarkastuksen tekee lääkäri. Raskauteen liittyvissä vapaaehtoisissa seulontatutkimuksissa äidit käyvät kaksi kertaa, tutkimukset toteutetaan Keski-Suomen keskussairaalassa (liite 1).

Äitiysneuvola järjestää perheille perhevalmennusta yhteistyössä eri ammattilaisten kanssa. Perhevalmennuksessa käydään läpi lähestyvää synnytystä sekä ohjataan perhettä valmistautumaan uuden perheenjäsenen tuloon. Valmennuksessa annetaan vanhemmille tietoa lapsivuodeajasta, mahdollisesta synnytyksenjälkeisestä masennuksesta, vanhempien ja lapsen vuorovaikutussuhteen kehittymisestä, vanhempien parisuhteesta sekä imetyksestä ja vauvan hoidosta. Perheiden osallistuminen perinteiseen perhevalmennukseen on laskenut muutaman viime vuoden aikana ja sen rinnalle on ollut tarpeen kehittää uudenlaisia valmennusmuotoja. Neuvolatiimissä on kokeiltu perhevalmennuksen rinnalla ns. ryhmäneuvolatoimintaa, jossa vanhemmat tapaavat normaalin neuvolakäynnin yhteydessä terveydenhoitajan lisäksi psykologin, perhetyöntekijän, päihdetyöntekijän ja suuhygienistin. Kokeilusta on tullut sekä vanhemmilta että työntekijöiltä myönteistä palautetta.

Laajoja terveystarkastuksia toteutetaan asetuksen mukaisesti, mikä tarkoittaa, että äidin ja sikiön terveydentilan lisäksi selvitetään koko perheen hyvinvointia. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä

muiden ammattihenkilöiden esim. fysioterapeutin, psykologin, depressiohoitajan, puheterapeutin ja suuhygienistin tai hammashoitajan kanssa. Kaikki perheet saavat äitiysneuvolassa ohjeen hakeutumisesta suun terveydenhuollon tarkastukseen.

Äitiysneuvolassa selvitetään äidin ammatti, työtehtävät ja työterveyspalvelujen saatavuus. Jos raskaana olevalla äidillä ei ole työterveyshuoltoa, haitalliset tekijät työssä on selvitettävä ja annettava tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi neuvotaan työn ja perheen elämän yhteensovittamista, henkisen hyvinvoinnin edistämistä ja väkivallan ehkäisyä.

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen eli Vavu aloitetaan ennen lapsen syntymää keskustelemalla molempien vanhempien kanssa. Yhteisen keskustelun tavoitteena on edistää lapsen ja vanhempien välisen varhaisen vuorovaikutuksen myönteistä sujumista.

3.4. Lastenneuvola

Noin kahden viikon ikäisenä lapsi siirtyy äitiysneuvolasta lastenneuvolan asiakkaaksi. Keskustelu perhevalmennuksessa auttaa lastenneuvolan terveydenhoitajaa ja vanhempia tutustumaan toisiinsa jo odotusaikana, mikä edistää sujuvaa yhteistyötä lastenneuvolassa

Lastenneuvolan tehtävänä on

- Seurata ja tukea lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä edistää koko perheen hyvinvointia
- Tukea lapsen vastavuoroisen ja turvallisen kiintymyssuhteen muodostumista
- Tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kasvua ja kehitystä ehkäiseviä tekijöitä sekä terveysongelmia niin lapsessa kuin tämän perheessä ja elinympäristössä ja tarvittaessa puuttua terveyttä vaarantaviin tekijöihin
- Antaa rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja ylläpitää lasten rokotussuojaa
- Ohjata erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi ja perhe tarvittaessa muille asiantuntijoille tutkimuksiin ja hoitoon.
- Mahdollistaa vanhemmille ajantasaisen ja tutkimukseen perustuvan tiedon saaminen lapseen ja perheeseen sekä terveydenedistämiseen liittyvistä tekijöistä kullekin vanhemmalle soveltuvalla tavalla.
- Mahdollistaa vanhemmille riittävästi tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen.

- Tukea vanhempia lapsilähtöiseen ja turvallisen aikuisuuden sisältävään kasvatustapahtumaan
- Tukea vanhempien voimavaroja ja tunnistaa kuormittavia tekijöitä varhaisen tuen tarjoamiseksi.

Lastenneuvolan terveydenhoitaja tekee kotikäyntejä perheen tarpeen mukaisesti. Määräaikaista tarkastuksia tehdään lastenneuvolassa kahden viikon iästä alkaen vähintään 22 kertaa: terveydenhoitajan vastaanotolla 10 kertaa ensimmäisen ikävuoden aikana, 1-6-vuotiaana 7 kertaa ja lääkärin vastaanotolla ensimmäisen ikävuoden aikana 3 kertaa ja 1-6-vuotiaana 2 kertaa. (Liite 2).

Lapsen kasvu ja kehitys on ensimmäisen vuoden aikana nopeaa. Kehityksen seuranta vaatii riittävää käyntitiheyttä, jotta kasvun häiriöt ja tiettyinä herkkyyksinä saavutettavien taitojen kehitysviiveet voidaan ajoissa havaita. Oppimisen ongelmiin viittaavat kehityspiirteet ja riskitekijät tulee tunnistaa varhain, jotta voidaan järjestää tarpeenmukainen tuki lapsen arkiympäristöön ja tarvittaessa varhaista kuntoutusta ennen kouluun menoa. Varhaiskasvatuksen kanssa tehdään tarvittaessa yhteistyötä vanhempien luvalla. Lapsen neurologista kehitystä mittaavan LENE-tutkimuksen tulokset annetaan tiedoksi varhaiskasvatukseen, jotta lapsen mahdolliset erityistarpeet voidaan ottaa päivähoidossa ja koulussa huomioon.

Lapsen kehityksen seurannan ja mahdollisten kehitysviiveiden havaitsemisen lisäksi riittävän tiheätä neuvolaseurantaa tarvitaan vanhempien ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen muodostumisen tukemiseksi ja mahdollisten ongelmien havainnointia varten. Varhaisen vuorovaikutuksen on todettu ennustavan lapsen myöhempää kehitystä ja hyvinvointia.

Laajassa terveystarkastuksessa arvioidaan lapsen terveydentilan lisäksi aina myös koko perheen hyvinvointia. Laajat terveystarkastukset tehdään neljän kuukauden, 1,5- ja 4-vuoden ikäisille lapsille. Terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarve selvitetään tarvittaessa yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.

3.5. Koulu – ja opiskeluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon perustehtäviin kuuluvat terveystarkastukset ja terveystapaamiset toteutetaan valtioneuvoston asetuksen (380/2009), kouluterveydenhuollon laatusuosituksen (8/2004) ja kansanterveyslain säädösten mukaisesti ja näitä ovat:

- vuosittaiset määräaikaistarkastukset ja seulontatutkimukset
- yksilöllisesti suunnatut henkilökohtaiset terveystapaamiset
- kotikäynnit tarvittaessa (alle 10v.lapsi)
- koulun ja kodin välisen yhteistyön edistäminen
- terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset
- hyvinvointi- ja terveystuennitelmien laadinta yhteistyössä oppilaan, perheen, koulun ja oppilashuollon kanssa
- rokotustoiminta (perus-, tehoste- ja matkailijoiden rokotukset)
- tartuntatautien ehkäisytyö
- äkillisten tapaturmien ja sairauksien ensiapu sekä hoidonohjaus
- pitkäaikaissairauksien tutkiminen ja hoidon toteutumisen seuranta
- mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy
- seksuaaliterveyden edistäminen
- ammatinvalintaan vaikuttavien terveydellisten seikkojen huomioonottaminen jatkokoulutusvalinnoissa
- terveysneuvonta ja ryhmäohjaus
- oppilashuollon asiantuntijatyöryhmän toimintaan osallistuminen tarvittaessa ja moniammatillinen verkostotyö
- koulujen terveydellisten olojen seuranta ja kartoitus säännöllisesti laajalla työryhmällä
- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden jatkuva suunnittelu ja kehittäminen

Terveellisten elämäntapojen ja opiskeluympäristön turvallisuuden edistäminen sisällytetään päivittäisiin perustehtäviin. Kouluterveydenhuollon henkilöstö toimii suunnitelmallisesti ja aloitteellisesti koululaisten ja opiskeluyhteisön terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon tavoitteena on auttaa ja tukea lasta ja nuorta kasvamaan ja kehittymään terveeksi aikuiseksi yhteistyössä oppilaiden, vanhempien ja koulun henkilöstön sekä

oppilashuollon muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on myös opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistäminen kaikissa ikävaiheissa.

Kouluyhteisöllä ja kouluterveydenhuollolla on tärkeä merkitys lasten ja nuorten elämässä, koska koulu on paikka, jossa lapsi ja nuori viettää valtaosan ajastaan päivisin ja kouluterveydenhuollon henkilöstö tavoittaa kaikki koululaiset useamman kerran koulunkäynnin aikana. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on myös vaikuttaa koko kouluyhteisön hyvinvointiin ja terveydenedistämiseen sekä elinympäristön turvallisuuteen.

Kunnilla on terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan velvollisuus järjestää koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä tarpeelliset muut terveydenhuollon palvelut paikkakunnan oppilaitoksissa opiskeleville lapsille ja nuorille heidän kotipaikkakunnastaan riippumatta. Kouluterveydenhuollon kulmakiviä ovat sairauksien ja toimintahäiriöiden ehkäisy, oppilaskohtaiset terveystarkastukset seulontatutkimuksineen, terveysneuvonta, kouluyhteisön ja -ympäristön terveydellisten olojen ja ihmissuhteiden seuranta ja edistäminen.

Kouluterveydenhuollon tehtävissä korostuvat:

1. Oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltainen seuraaminen, arviointi ja tukeminen yhdessä muiden asiantuntijoiden kanssa. Ongelmien mahdollisimman varhainen toteaminen ja oppilaan viipymätön auttaminen, jatkotutkimusten ja hoidon järjestäminen sekä hoidon ja kuntoutuksen koordinointi.
2. Osallistuminen oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen yhteistyössä muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa.
3. Kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kaikessa koulun toiminnassa sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin kehityksestä ja oppilaiden terveydentilasta tiedottaminen yhteistyössä koulun kanssa.
4. Koulun työolojen ja koulutyön turvallisuuden ja terveellisyys edistäminen, seuranta ja valvonta erityisesti oppilaan näkökulmasta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Opetussuunnitelman valmisteluun osallistuminen lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin asiantuntijana.

Moniammatillinen yhteistyö, varhaisen puuttumisen periaate sekä perheiden ja kotien kanssa tehtävä yhteistyö ovat tänä päivänä kouluterveydenhuollon keskeisiä työmuotoja. Asioita tarkastellaan lasten hyvinvoinnin, koulunkäynnin ja kansanterveyden näkökulmista.

Määräaikaiset koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset ja seulontatutkimukset ovat kouluterveydenhuoltotyön runko (liite 3). Niiden avulla voidaan arvioida monipuolisesti oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa ja löytää terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät sekä mahdolliset sairaudet ja tunnistaa erityisen tuen tarpeessa olevat oppilaat. Vanhempien toivotaan osallistuvan oppilaiden terveystarkastuksiin. Terveiden edistämistyössä korostetaan yksilöllisyyttä ja perhekeskeisyyttä sekä pyritään herättämään oppilaan kiinnostusta omaan terveyteensä ja terveyttä edistäviin valintoihin sekä tukemaan terveen itsetunnon kehitystä yhteistyössä perheen ja koko kouluyhteisön kanssa.

Yhteistyö kouluterveydenhuollossa

Työn perustana on terveydenhoitajan ja lääkärin muodostama työpari. Läheisinä työtovereina ovat usein myös koulupsykologi ja -kuraattori. Yhteistyö opetushenkilöstön sekä muiden oppilashuoltoa toteuttavien yhteistyötahojen kanssa on tiivistä.

Kouluterveydenhuollon järjestäminen

Kouluterveydenhuollon tilat sijaitsevat koulurakennuksissa ja ne vastaavat toiminnan asettamia vaatimuksia. Kouluterveydenhoitajan tulisi olla tavattavissa päivittäin yli 400 oppilaan koulussa ja koululääkärin viikoittain yli 600 oppilaan kouluissa. Viitasaarella kouluterveydenhoitaja on tavattavissa joka arkipäivä ja lääkäri viikoittain keskustan koulukeskuksessa, jonka yhteydessä on keskustan alakoulu, yläkoulu, lukio ja ammattikoulu. Kymönkosken ja Huopanankosken alakouluilla, joissa oppilaita (1-6- vuosiluokat) on yhteensä n. 96, terveydenhoitaja pitää vastaanottoa kerran viikossa ja on puhelimitse tavoitettavissa joka arkipäivä. Lääkäri pitää sivukylien kouluilla vastaanottoa tarpeen mukaan.

Pihtiputaan koulukeskuksessa, jonka yhteydessä toimii keskustan alakoulu, yläkoulu ja lukio, terveydenhoitaja on tavattavissa niinikään joka arkipäivä ja lääkäri viikoittain. Muurasjärven alakoululla, jossa oppilaita (1-6 vuosiluokat) on n. 76, on terveydenhoitajan vastaanotto joka toinen

viikko ja lääkärin vastaanotto tarvittaessa. Puhelimitse kouluterveydenhoitaja on tavoitettavissa joka arkipäivä.

Kaikissa kouluissa lääkärin vastaanottoajan tulee järjestyä 1–2 viikon kuluessa. Tehtävien hyvä hoito edellyttää riittävää ajankäyttöä kouluterveydenhuoltotyöhön. Lääkärintarkastukseen tulisi varata aikaa vähintään 30 minuuttia. Kokopäivätoimista terveydenhoitajaa kohti saa olla enintään 600 oppilasta ja koululääkärinä kohti enintään 2 100 oppilasta tai vähintään yksi viikkotyöpäivä 500 oppilasta kohti. Viitasaarella on lukuvuonna 2016-2017 peruskoululaisia ja lukiolaisia yhteensä 683 ja ammattikoulun opiskelijoita 150. Kokoaikaisia terveydenhoitajia Viitasaaren kouluterveydenhuollossa on 1,6 ja lääkäri on koululla tavattavissa lukuvuoden aikana viikoittain n. 8 tuntia. Koululääkärin työaika on pystytty joustavasti lisäämään aina kulloisenkin tarpeen mukaan. Pihtiputaalla on peruskoululaisia ja lukiolaisia lukuvuonna 2016-2017 yhteensä 602. Pihtiputaan kouluterveydenhuollossa työskentelee 1,4 terveydenhoitajaa ja lääkäri on lukuvuoden aikana tavattavissa kouluterveydenhuollossa viikoittain noin 3 tuntia.

Opiskeluterveydenhuollon tehtäviä ovat:

1. Edistää opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta toiminnoilla, jotka kohdistuvat oppilaitoksen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön.
2. Edistää opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden alueella lisäämällä opiskelijan elämänhallinnan valmiuksia ja taitoja.
3. Tuottaa terveyden- ja sairaanhoitopalveluita.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa suoritetaan laajat terveystarkastukset 1,-5.- ja 8-luokan oppilaille sekä lukion/ammattikoulun 2. vuosiluokan oppilaille. Laajat terveystarkastukset suoritetaan yhdessä oppilaan perheen, koulun ja kouluterveydenhuollon henkilökunnan kanssa. Määräaikaisista terveystarkastuksista poisjääneiden oppilaiden tuen tarvetta selvitetään tarvittaessa moniammatillisesti sekä yhteistyössä sosiaalitoimen ja oppilashuoltotyöryhmän kanssa. Laajoista terveystarkastuksista tulee tehdä yhteenveto, jota asetuksen mukaan on käytettävä arvioitaessa oppilashuollon yhteistyönä luokka- ja kouluyhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Yhteenveto ei sisällä henkilötietoja.

Lääkärintarkastukset kouluterveydenhuollossa ja koululääkärin tehtävät

Terveystarkastusten avulla kouluterveydenhuolto saa tietoja sekä yksittäisten oppilaiden että koko ikäryhmän yleisestä terveydentilasta. Jokaisen oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä seurataan ja terveydentila määritetään säännöllisesti. Lääkäri osallistuu laajaan terveystarkastukseen peruskoulun 1., 5. ja 8. luokalla sekä opiskeluterveydenhuollossa lukion ja ammatillisen opetuksen oppilaitoksissa 1. tai 2. luokalla. Tarkastuksissa on tärkeää kiinnittää huomiota lapsen/nuoren kehitysvaiheen fyysisiin ja etenkin psyykkisiin erityispiirteisiin (mm. kaverisuhteet, seurustelun aloittaminen, päihdekokeilut, päihteiden käyttö). Pitkäaikaissairaita ja vammaisia sekä terveydellisiä riskejä omaavia oppilaita seurataan lisätarkastuksin. Pitkään tai usein koulusta poissaolleille ja toiselta paikkakunnalta muuttaneille oppilaille tehdään ylimääräinen terveystarkastus. Tarvittaessa oppilaalle tehdään lisätarkastus ammatinvalintaa varten sekä kirjoitetaan oppilaan tarvitsemat lääkärintodistukset ja -lausunnot. Jokaisen lääkärintarkastuksen päätteeksi tehdään yhteenveto oppilaan tilanteesta ja suunnitelma mahdollisista lisätutkimuksista ja hoidosta.

Koululääkäri osallistuu oman kouluyksikkönsä terveydenhuollon suunnittelu-, arviointi- ja kehitystyöhön, terveyden edistämiseen esim. asiantuntijaluennoin, tartuntatautien ja tapaturmien ehkäisyyn ja hoitoon, koulun henkisen ilmapiirin kehittämiseen ja kriisityöhön. Koululääkäri toimii lääketieteellisenä asiantuntijana oppilashuoltotyöryhmissä ja osallistuu ryhmän kokouksiin kutsuttaessa.

Koulupsykologi

Koulupsykologin työn tavoitteena on edistää koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Koulupsykologi tukee opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Koulupsykologi toimii yhteistyössä oppilaiden, perheiden ja koulun kanssa tavoitteena lasten ja nuorten henkisen hyvinvoinnin ja koulunkäynnin edistäminen. Koulupsykologi antaa tukea ja ohjausta mm. koulunkäyntiin ja oppimiseen sekä mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvissä ongelmissa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden tutkimus- ja hoitotahojen kanssa. Työn kohderyhmänä voi olla nuoren sekä perheen lisäksi koulun henkilökunta tai kouluyhteisö.

Konsultoivalla työotteella pyritään lisäämään ymmärrystä oppilaiden tarpeista, tukemaan työssä jaksamista ja edistämään koulu yhteisön toimintaa.

Wiitaunionissa koulupsykologi kuuluu osaksi kaupungin perhe- ja mielenterveyspalveluita ja työskentelee siten sekä terveydenhuollon että oppilashuollon alueilla. Koulupsykologeja on kaksi: toinen työskentelee esi- ja alakouluikäisten sekä heidän vanhempiansa kanssa ja toinen yläkoulu-, lukio- ja ammattikouluikäisten sekä heidän vanhempiansa kanssa. Koulupsykologin tehtäviin kuuluvat mm.

- oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien pulmien arviointi ja tutkiminen sekä tukitoimien suunnittelu yhteistyössä vanhempien ja erityisopettajien kanssa.
- Lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa hyvinvoinnin sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien tukeminen
- Tukikeskustelujaksot ja neuvontakäynnit lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa kanssa mm. koulunkäyntiin, oppimiseen ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa.
- Konsultoiva koulupsykologityö yhteistyössä koulun henkilöstön ja johdon sekä opetustoimen kanssa.
- Yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä työote osana koulun arkea, mihin pyritään vaikuttamaan osallisuudella koulun toimintojen suunnittelussa (esim. kiusaamisen vastainen työ)
- Luokka- ja ryhmätoimintojen ohjaus ja kehittäminen
- Psykologien tiedon ja osaamisen välittäminen koulutuksellisesti henkilöstölle sekä tiedon ja osaamisen välittäminen kuntien ja sivistystoimen suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

3.6. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen

Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä alle kouluikäisen lapsen, oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistamiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta tarpeenmukainen tuki voidaan järjestää viiveettä. Varhaisessa vaiheessa auttaminen on yleensä helpompaa ja varhaisella tuella voidaan lievittää terveyserojen syventymistä ja ehkäistä osaltaan syrjäytymistä.

Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos lapsessa, nuorella, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa lapsen tai nuoren tervettä kasvua ja kehitystä. Tilanteet, joissa lapsi, nuori tai perhe voi tarvita erityistä tukea, ovat hyvin moninaisia. Työntekijän huolen herääminen voi olla niistä ensimmäinen vihje.

Erityisen tuen tarvetta selvitetään äitiys- ja lastenneuvolassa keskustelemalla ja havainnoimalla. Keskusteluihin liittyy masennuskysely ja perheen tukiverkoston, terveyden ja elämäntapojen, taloudellisen tilanteen, tulevaisuuden näkymien, asumisen ja vanhempien parisuhteen selvittely. Haastatteluissa käydään läpi perheen voimavaroja ja mahdollisia kuormittavia tekijöitä sekä pohditaan perheen elämäntilannetta vauvan syntymän jälkeen, vanhemmuutta ja vauvan hoitoa. Neuvolakäynneillä havainnoidaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä lapsen käyttäytymistä.

Erityisen tuen järjestämisestä laaditaan suunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan ja ikävaiheen mukaisesti hänen perheensä kanssa. Huoltajien mielipiteiden ja tarpeiden huomioiminen on tärkeä lapsen, nuoren tai koko perheen tukitoimia suunniteltaessa ja järjestettäessä. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kanssa. Perheen vanhemmille tarjotaan myös psykologin ja depressiohoitajan palveluita matalan kynnyksen periaatteella.

Neurolat tekevät tiivistä yhteistyötä myös sosiaalitoimen ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Ennen koulupolun alkua jokaisen lapsen tilanne käydään läpi neuvolan ja koulun työntekijän kanssa, jotta koulu voi suunnitella tukitoimia niitä tarvitseville. Kouluterveydenhuolto osallistuu yhdessä opetus- ja sosiaalitoimen kanssa monialaiseen oppilashuoltotyöhön, jossa pääpaino on kouluyhteisön ja oppilaiden hyvinvoinnilla. Ratkaisuja hyvinvointiin liittyviin huolenaiheisiin etsitään yhdessä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Oppilaskohtaisia neuvotteluita järjestetään tarpeen mukaan ja myös vanhemmilla on mahdollisuus pyytää neuvottelua, jos he kokevat sen tarpeelliseksi. Koulun ja terveydenhuollon välinen yhteistyö on saumatonta ja yhteistyötä helpottaa yhteisissä tiloissa toimiminen sekä pysyvä, ammattitaitoinen henkilöstö.

Perheen elämäntilanteella ja erityisesti siinä tapahtuvissa muutoksissa voi olla laaja-alaisia ja kauaskantoisia vaikutuksia lapsen ja nuoren elämään. Muutostilanteissa onkin tärkeää huomioida lapsen asema ja suunnitella hänelle tarvittavat tukitoimet muutoksista selviytymiseen. Perusturva ja sivistystoimi ovat ottamassa käyttöön Lapset puheeksi – toimintamallia, jossa tavoitteena on lasten,

nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä voimavarojen vahvistaminen. Toimintamallin koulutus alkoi syksyllä 2016 kouluttajakoulutuksilla ja tarkoitus on kouluttaa vuosien 2016 ja 2017 aikana avainhenkilöt toimintamallin käyttöön. Toimintamallissa perheille tarjotaan mahdollisuutta käydä ammattilaisen kanssa ns. lapset puheeksi –keskustelu tietyissä ikävaiheissa ja aina, kun perheen elämäntilanteessa tapahtuu muutoksia, joilla voi olla vaikutusta lapseen. Jos perheen tilanne edellyttää moniammatillista ja laaja-alaista selvittelyä, voidaan tilannetta selvittää jatkossa perheen tarpeiden mukaan koottavassa moniammatillisessa neuvonpidossa. Neuvolassa keskustelua tarjotaan kaikille päivähoiton piiriin kuulumattomien 1-, 3- ja 5-vuotiaiden lasten perheille sekä tarpeen mukaan muille ikäryhmille. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa keskustelua tarjotaan laajojen terveystarkastusten yhteydessä kaikille 1-, 5- ja 8-luokkalaisten lasten perheille.

3.7. Ehkäisevä suun terveydenhuolto

Lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon tavoitteena on turvata lapsille ja nuorille mahdollisimman hyvä suun terveys. Lapsuus- ja nuoruusvuosina annetun riittävän ja henkilökohtaiseen tarpeeseen perustuvan suun terveyttä edistävän neuvonnan tulee antaa valmiuksia suun terveyden ylläpitoon myös aikuisiällä.

Odottava äiti ja syntyvän lapsen isä ohjataan äitiysneuvolasta hammashoitolaan terveysneuvontakäynnille suuhygienistin vastaanotolle ja tarvittaessa hammaslääkärille suun ja hampaiston tarkastusta ja kokonaishoitoa varten. Molemmille vanhemmille annetaan oman suun ja hampaiston terveydentilan pohjalta tietoa, miten edistää sekä omaa että syntyvän lapsen suun terveyttä ja ehkäistä varhaista mutans-tartuntaa.

Lastenneuvolan imetys- ja tutinkäytön ohjauksessa huomioidaan lapsen suun ja hampaiden terveys ja suu tarkastetaan jokaisella neuvolakäynnillä. Lisäksi perhe saa ohjausta suun hoitoon ja lapsi ohjataan hammashuollon palveluiden piiriin 6-kuukautisneuvolassa.

Lapsen ensimmäinen käynti hammashoitolassa on 1-vuotiaana. Tuolloin huoltajia ohjataan ylläpitämään lapsen suun terveyttä ja puhtautta sekä annetaan tietoa ravinto- ja ruokailutottumuksesta. Samalla kerrataan vanhempien omien suunhoitotottumusten merkitystä mallioppimisen kannalta.

2-6 –vuotiaiden lasten huoltajia ohjataan ylläpitämään sekä omaa että lapsen suun terveyttä ja puhtautta. Käynneillä kerrataan aikaisemmin läpikäytyjä asioita: kariesin tarttuva luonne (sterptokokki mutans-tartunta), ravinto- ja ruokailutottumukset sekä hampaiden ja suun puhdistus. Lisäksi kerrataan fluorin ja xylitolin merkitystä suun ja hampaiston terveyteen. Painopistealueena on vanhempien suun ja hampaiston hyvinvointia lisäävän asenteen sekä käytännön suunhoitotottumuksia edistävien toimien vahvistaminen.

Alasteikäisten (7-12 vuotiaat) suun terveydenhuollon tavoitteena on pitää suu terveenä yli hampaiden vaihduntavaiheen. Ennen kouluikää luotuja tapoja huolehtia suun terveydestä vahvistetaan ottaen huomioon yksilölliset tarpeet ja kehitysvaiheet. Perhettä ja lisääntyvässä määrin lasta tuetaan ottamaan vastuusta suun terveydestä ja ymmärtämään omien suunhoitotottumusten merkitys ja vaikutus yleiseen terveyteen. .

Yläasteikäisille jatketaan ja syvennetään suun ja hampaiden terveyttä edistävien tietojen ja taitojen antamista yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Tuolloin korostetaan oman vastuun ottamisen tärkeyttä suun terveydestä ja ohjataan nuorta huomioimaan suun terveys osana yleistä terveyttä sekä annetaan tietoa tupakan, nuuskan ja päihteiden vaikutuksesta suun terveyteen.

Lukiolaisille ja toisen asteen opiskelijoille järjestetään ennen 18 vuoden ikää suun ja hampaiston tarkastus, jossa annetaan tarvittava suun terveysneuvonta, selvitetään hoidon tarve sekä toteutetaan tarvittava hampaiston hoito. Neuvonnassa otetaan tarpeen mukaan esille makeiden ja happamien juomien, runsaan makean käytön, tupakan, nuuskan ja päihteiden käytön sekä puhdistuksen vaikutus suun terveyteen. Opiskelijalle kerrotaan tarkastuksen yhteydessä hänelle henkilökohtaisesti suunniteltu tarkastusväli ja muistutetaan aikuisiän vastuun ottamisesta oman suun terveydestä ja opastetaan terveydenhuoltopalveluiden käyttöön.

3.8. Asevelvollisten kutsuntatarkastukset

Kutsuntaikäisten nuorten ennakkoterveystarkastukset suoritetaan lakisääteisesti vuosittain koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa lukion ja ammattikoulun opiskelijoille ja terveyskeskuksessa muille nuorille. Kutsuntatarkastuksia tehdään keväisin niille nuorille, jotka täyttävät kyseisen kalenterivuoden aikaan 18 vuotta tai ovat saaneet edellisinä vuosina palvelukseen astumisesta lykkäystä jonkin syyn vuoksi. Vapaaehtoisesti varusmiespalvelukseen pyrkivät naiset ja miehet hakeutuvat omatoimisesti lääkärintarkastukseen.

Kutsuntatarkastuksissa nuorille suoritetaan haastattelut, seulontatutkimukset, mieliala- ja päihteidenkäyttö-kyselyt sekä tarvittavat kliiniset perustutkimukset ja terveysneuvontaa. Tarvittaessa nuori ohjataan jatkotutkimuksiin ja -hoitoon. Terveystarkastajan ja lääkärin tarkastuksissa täytetään lääkärinlausunto terveydentilasta sotilaspiiriä varten.

4. TERVEYSNEUVONTA

Terveysneuvonnalla tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa, jossa hyvinvointia tuetaan suunnitelmallisesti terveyslähtöisellä vuorovaikutuksella ja viestinnällä yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla. Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä.

Terveysneuvonta tukee ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti terveyden ja psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä. Lasten ja nuorten terveysneuvontaan sisältyy vanhempien kanssa käytävä keskustelu, jossa heille annetaan tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja kehitystä edistävästä kasvatustavoista, hoidosta ja huolenpidosta. Mielenterveyden perusta syntyy kokemuksista kuulua hyväksyttynä toisten ihmisten yhteyteen. Syrjään jäämisen kokemus synnyttää masennusta ja altistaa mielenterveysongelmille. Ihminen kehittyy omaksi persoonakseen ja sosiaaliseksi yhteisön jäseneksi niiden ihmissuhdekokemusten kautta, joita hänen arjessaan on.

Terveysneuvonnassa tulee korostaa riittävän unen, levon ja vapaa-ajan merkitystä terveyden toimintakyvyn kannalta. Lapsen ja nuoren tärkeimpiin kehitysympäristöihin kuuluvien kodin ja asuinympäristön, koulun sekä harrasteympäristön lisäksi median ja vertaisryhmien merkitys on lisääntynyt. Terveysneuvonnassa tulee ottaa aktiivisesti esiin tietotekniikka ja median hyödyt ja haitat. Suosituksen mukaan lapsen täytettyä kaksi vuotta vanhempien kanssa keskustellaan median käytöstä lapsen näkökulmasta. Jatkossa aihe otetaan keskusteluun lapsen ja nuoren ikä huomioiden.

Lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa perheitä ohjataan huomioimaan lasten koti- ja lähiympäristön turvallisuus. Erityisesti terveydelle haitallisen henkisen tai fyysisen kuormittumisen ehkäisemiseen tulee kiinnittää huomiota.

Neuvola-aikaisella tehostetulla, varhaisella ravitsemusneuvonnalla ja seurannalla on tavoitteena saada myönteisiä vaikutuksia lasten painonkehitykseen ja perheen ravitsemustottumusten muodostumiseen. Ylipainon ja lihavuuden lisääntyminen on kasvava kansanterveydellinen ongelma myös lapsilla ja nuorilla. Ylipaino voi lisätä merkittävästi diabeteksen, sydän- ja verisuonisairauksien sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien riskiä. Ravitsemusneuvonta tukee

terveellisiä elintapoja, edistää terveyttä ja ehkäisee sairauksia. Ravitsemusneuvonnan sisällön pohjana ovat kansalliset suositukset.

Myös liikunta pohjautuu kansallisiin suosituksiin. Lapsuudessa ja nuoruudessa liikunta tukee tervettä kasvua ja kehitystä sekä fyysistä kuntoa. Liikunnalla on keskeinen rooli useiden kansansairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa.

5. SEURANTA

Asetuksen mukaisesti toimintaohjelmaan on nimettävä vastuuhenkilöt, jotka vastaavat toiminnan kehittämisestä ja seurannasta kokonaisuutena. Terveystieteellisestä hoidosta vastaa johtava lääkäri ja hoitotyön johtamisesta sekä kehittämisestä vastaanottopalvelujohtaja. Toimintaohjelman päivityksestä vastaa vastaanottopalvelujohtaja ja päivitykseen osallistuvat terveydenhoitajat, puheterapeutti, psykologit ja suun terveydenhuollon edustaja. Toimintaohjelman toteutumista seurataan vuosittain. Ohjelman mukaisen toiminnan toteutuminen on jokaisen ammattihenkilön vastuulla oman tehtäväkuvansa mukaisesti. Esimiehet vastaavat toiminnan johtamisesta ja resursoinnista.

Toimintaohjelma päivitetään tarvittaessa ja siihen tehdyt muutokset ja päivitykset hyväksytään Viitasaaren perusturvalautakunnassa. Aluehallintovirastot sekä sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira valvovat asetuksen toimeenpanoa kunnissa ja kuntayhtymissä.

LIITE 1

Raskauden seurantakäynnit

Terveydenhoitaja = TH, Lääkäri = LL, PT = Perhetyöntekijä

	rask vk	Tutkimukset	Keskustelun aiheet
TH	8-10	Alkuraskauden ultraääni, RR, paino, Hb, Veriryhmä ja vasta-aineseula, kardioliipiini, HBsAg, HIV, U-gluk, U-Prot, U-bakt, syke 9vk:n jälkeen Trisomia-seula STR1, U-klamydia, raskaushäete synnytyssairaalaan	Raskauden perheelle tuomat fyys. psyyk. ja sosiaaliset muutokset, llyssinfo. Huomioidaan äidin työ ja sen mahdollisesti aiheuttamat ongelmat. Terveysneuvonta: erityisesti ravitsemus, tupakka, liikunta ja päihteet, parisuhde ja seksuaalisuus raskauden aikana, lantionpohjalihakset. Annetaan informaatio sikiöseulonnoista, myös kirjallisena, AUDIT-kaavake täytetään. toivotaan isä mukaan neuvolakäynneille. Ohjataan perhe hammashoitoon. Esitellään perhe- ja synnytyssairausohjelma. Masennuskysely: EPDS tai BDI Sokerirasitus viikoilla 12-16, esitietolomake synnytystä varten, BCG-rokotearviointi, seulontainfot
KSKS	12-13	Sikiöseulontatutkimukset Lasketun ajan määrittäminen	
TH	18-22	RR, paino, Hb, U-gluk, U-prot, sikiön sydämen syke, sikiön liikkeet, SF-mitta, lasketun ajan tarkistus	Terveysneuvonta: erityisesti liikunta, lepo, parisuhde ja seksuaalisuus, mieliala, jaksaminen kotona ja työssä. Vanhemmuuteen valmistautuminen, suun terveydenhoidosta muistutetaan,
KSKS	20-25	rakenne UÄ	Rakennepoikkeavuuksien seuranta
TH	24-28, tarv. viikoilla 15-17 Laaja	Perustutkimukset, Hb Veriryhmä, vasta-aineseula ja tarv. immunoglobuliinien pistäminen Rh-negatiivisille äideille. Sf mittaukset, sikiön liikkeet ensisynnyttäjiltä. Todistus raskaudesta Kelalle ja työnantajalle. Sokerirasituskoe.	Terveysneuvonta: erityisesti ravitsemus, liikunta ja seksuaalisuus. Informaatiota perhevalmennuksesta, informaatiota sosiaalietuuksista (Kela) Arjen voimavarakyselyn purku, isä mukana
LL	26-28 Laaja	Perustutkimukset kohdunsuun tila	Selviytyminen työssä. Pre eklamsia oireet
TH	30	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	Perhevalmennus paikkakunnalla. Liikelaskenta tarvittaessa
PT	30	Perhetyöntekijän kotikäynti viikon 30 jälkeen, tarvittaessa terveydenhoitaja mukana	Vauvan tulon valmistautuminen kotona, perhetyöntekijään tutustuminen
TH	32	Perustutkimukset Isyyden tunnistaminen tarvittaessa.	Terveysneuvonta synnytyssairausneuvonnassa: Imetys ja imetyksen merkitys, ihokontaktin merkitys, isän tärkeys äidille ja lapselle, isyyden merkitys miehelle ja mahdollisesta ennenaikaisesta synnytyksestä. Keskustelu loppuraskauden seksuaalielämästä Tarjonta
TH	34	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	Terveysneuvonta: erityisesti synnytys ja siihen liittyvät tuntemukset, vauvan tarvikkeet, liikenneturva (odottavan äidin ja vauvan)
TH	35-36	Perustutkimukset, sikiön tarjonta, painoarvio, Hb, veriryhmävasta-aineseula tarvittaessa.	Terveysneuvonta: Vanhempien synnytysspelot, synnytyssairausneuvonnan käytännöt kivunlievityksestä erityisesti ensisynnyttäjille
TH	37	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	Terveysneuvonta: erityisesti synnytyksestä ennakoivat merkit
TH	38	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	Terveysneuvonta: valmentautuminen vauvan syntymiseen, isän rooli, synnytykseen liittyviä kysymyksiä, vanhempia askarruttavat kysymykset, Aika synnytyksen jälkeen, vanhemmuus, isyysloma, masennus, tukiverkko
TH	39	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	
TH	40	Perustutkimukset, sikiön tarjonta	
TH	41	Perustutkimukset, sikiön tarjonta, liiketarkkailu, lapsiveden määrän arviointi, synnytyssairaalaan yliaikaisuuden seuranta varten 41+3 ja 41+5 raskausviikoilla	
TH	Synnytyksen jälkeen	1 kotikäynti 1-2 viikkoa synnytyksestä, kliininen tutkimus	Vauvanhoito, imetys, vanhemmuuteen liittyvät asiat (parisuhde ja seksuaalisuus), mielialat, Terveysneuvonta: erityisesti ravitsemus, lepo ja liikunta (lantionpohja), hygienia, informaatio jälkitarkastuksesta Ohjataan aloittamaan D-vitamiini tipat 2 vk ikäisenä
TH/ LL	8-12 synnytyksestä	Jälkitarkastus, gynekologinen tutkimus, Hb, U-gluk, U-prot, U-bakt. Kelan todistus jälkitarkastuksesta	Terveysneuvonta: erityisesti ravitsemus, liikunta ja levon mahdollistaminen, imetys, vanhempien jaksaminen, oma aika, isän työ, parisuhde. Seksuaalisuus ja raskauden ehkäisy

LIITE 2

Lastenneuvolan käynnit

Terveydenhoitaja = TH, Lääkäri = LL

Ikä		Tutkimukset	Keskustelun aiheet
2-3 vk	TH	Kotikäynnillä silmät, paino, napa ja iho	Tuetaan rintaruokinnassa, arjen sujumisesta, D-vitamiinin aloituksen ohjaus
1 kk	TH	Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet, aistit, iho, napa, vauvan käsittely, äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus	Tuetaan rintaruokinnassa, keskustellaan levon tarpeesta, vanhempien välisestä suhteesta äidin hormonitoiminnasta ja tiedotetaan kerhoista
4-6 vk	LL	Heijasteet Lääkäri tarkastaa vauvan	Tuetaan rintaruokinnassa, keskustellaan levon tarpeesta ja vanhempien välisestä suhteesta
2 kk		Rotavirusrokote 6vk – 2 kk ikäisenä Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet Äidin ja lapsen vastavuoroisuus, vuorovaikutus	Tuetaan rintaruokinnassa
3 kk	TH	Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet, aistit, iho, napa, vauvan käsittely, vanhempien ja vauvan välinen vuorovaikutus Rokotukset: Dtap-IPV-Hib, PCV ja rotavirus	Kasvun ja kehityksen seuranta. Kuumeisen lapsen hoito-ohjeet Tuetaan rintaruokinnassa
4 kk	TH + LL Laaja	Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet, aistit, iho, napa, vauvan käsittely, vanhempien ja vauvan välinen vuorovaikutus Erityishuomio motoriseen ja kielelliseen kehitykseen Lääkäri tarkastaa vauvan VANE-Psy testi Vauvaperheen arjen voimavarat	Kasvun ja kehityksen seuranta, keskustellaan levon tarpeesta, ravitsemuksesta, sisarusten suhtautumisesta vauvaan ja vanhempien välisestä suhteesta Motorisen kehityksen edistämiseksi ohjataan tarvittaessa fysioterapeutin vastaanotolle Ohjataan vanhempien ryhmiin esim. MML, srk, liikuntatoimi. Tuetaan rintaruokinnassa
5 kk	TH	Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet, aistit, iho Rokotukset: Dtap-IPV-Hib, PCV ja rotavirus	Kasvun ja kehityksen seuranta, keskustellaan ruokavalion laajentamisesta
6 kk	TH	Pituus, paino, pään ympäryys, heijasteet, aistit, iho ja kuulo Hampaiden hoidon aloitusohjaus	Kasvun ja kehityksen seuranta, puheenkehityksen seuranta. Keskustellaan ruokavaliosta ja ruokailusta, tapaturmien ehkäisystä sekä vuorokausiyritymistä. Täytetään neuvolahammashuollon yhteyskortti.
8 kk	TH + LL	Pituus, paino, pään ympäryys, aistit, näkö, kuulo, Hb Erityishuomio motoriseen kehitykseen Lääkäri tarkastaa vauvan VANE-Psy testi Erityishuomio motoriseen kehitykseen ja ruokavalioon mm. D-vitamiini ja maitotuotteet	Kasvun ja kehityksen seuranta, keskustellaan tapaturmien ehkäisystä ja kemikaalien vaaroista, yölevottomuudesta ja yösyötöstä. Varmistetaan joko hammashoitolassa on käyty. Keskustellaan ravitsemuksesta, levon tarpeesta, mahdollisesta päivähoidon aloittamisesta ja vanhemman työhön paluusta sekä pallottelun, laulujen ja lorujen merkityksestä kehitykseen
10 kk	TH	Tarkastus tarvittaessa	
1 v	TH	Pituus, paino, pään ympäryys ja kuulo Aistit (näkö, kuulo) Puheen kehitys Kävelemään oppiminen Rokotukset: Dtap-IPV-Hib, PCV ja MPR	Kasvun kehityksen seuranta, keskustellaan tapaturmien ehkäisystä Ohjataan lapsi hammashoitolaan ensimmäiselle käynnille.
1,5 v	TH + LL Laaja	Pituus, paino, pään ympäryys. Erityishuomio motoriseen ja puheen kehitykseen sekä vanhemmuuden ja perheen valmiuksiin sekä lapsen iän mukaiseen oman tahdon kehittymiseen. Lääkäri tarkastaa vauvan, VANE-Psy testi Pikkulapsiperheen arjen voimavarat	Keskustellaan leikki-ikäisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, siisteyskasvatuksesta ja lapsen itsenäistymisestä sekä perheen jaksamisesta. Tarvittaessa pyydetään perhetyöntekijän kotikäyntiä
2 v	TH	Pituus, paino, pään ympäryys ja kuulo. Erityishuomio kielelliseen, motoriseen ja sosiaaliseen kehitykseen	Keskustellaan leikki-ikäisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, siisteyskasvatuksesta ja uhmaikästä sekä omatoimisuudesta (ruokailu, pukeminen)
3 v	TH	Pituus, paino, näkö ja kuulo Lene-testi	Keskustellaan leikki-ikäisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, hygieniasta ja tapaturmien ehkäisystä. puheen kehitys, tarvittaessa yhteys puheterapeuttiin.
4 v	TH + LL Laaja	Pituus, paino, näkö, kuulo, Hb, RR ja Lene-testi. Päivähoidon palaute Erityishuomio vanhemmuuden ja perheen valmiuksiin. Lene-testi Rokotukset: Dtap-IPV	Keskustellaan leikki-ikäisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, hygieniasta ja tapaturmien ehkäisystä myös liikenteessä. Kiinnitetään huomiota lapsen ja perheen psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseen
5 v	TH	Pituus, paino, näkö, kuulo ja Lene-testi Motoristen taitojen valmius esim. pyöräily, hiihto pallottelu ja luistelu	Keskustellaan leikki-ikäisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, hygieniasta, mahdollisesta yökastelusta ja tapaturmien ehkäisystä sekä mahdollisesta puheterapian tarpeesta
6 v	TH	Pituus, paino, näkö, kuulo, RR ja Lene-testi Rokotukset: MPR	Keskustellaan esikoululaisen ravitsemuksesta, levon tarpeesta, hygieniasta ja tapaturmien ehkäisystä myös liikenteessä. sekä esikoulun aloittamisesta

LIITE 3

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastukset

Terveydenhoitaja = TH, Lääkäri = LL

Luokka		Tutkimukset	Keskustelun aiheet
1 lk	TH + LL Laaja	TH: kouluunlähtötarkastus, ruumiinrakenne, pituus, paino, päänympäryys, näkö, kuulo, puheen selkeys- ja äänteet, hampaat. Hb ja RR. Tarkistetaan rokotukset, tarkastellaan kouluvalmiusasioita, opettajaa kuullaan ennen lääkärin tarkastusta Lääkäri tarkastaa koululaisen koulussa ja ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin.	Luodaan pohja yhteistyölle koululaisen ja vanhempien kanssa. Keskustellaan koulun aloittamisesta, nukkumaan menoajoista ja ruokailusta. Käydään läpi terveystietoja oppilaasta -lomake. Tarvittaessa todistus erikoisruokavaliosta.
2 lk	TH	Paino, pituus, päänympäryys ja ryhti Näkö tarvittaessa	Keskustellaan terveydentilasta, ruokailusta, levosta, liikunnasta ja hyvistä tavoista ja kouluviihtyvyydestä
3 lk	TH	Paino, pituus, päänympäryys, ryhti ja näkö	Keskustellaan terveydentilasta, harrastuksista, levosta, liikunnasta, kaverisuhteista, koulumenestyksestä ja -viihtyvyydestä
4 lk	TH	Paino, pituus, päänympäryys ryhti ja tarvittaessa muut kontrollit	Keskustellaan terveydentilasta, harrastuksista, ravinnosta, liikunnasta, levosta sekä koulumenestyksestä ja -viihtyvyydestä
5 lk	TH + LL Laaja	Paino, pituus, päänympäryys, näkö, kuulo, RR, pulssi, ryhti ja Hb Lääkäri tarkastaa koululaisen koulussa ja ohjataan tarvittaessa jatkotutkimuksiin	Oppilas palauttaa vanhempien kanssa täytetyn haastattelukaavakkeen, jonka pohjalta keskustellaan esiin tulevista asioista
6 lk	TH	Paino, pituus, päänympäryys, ryhti, rakenne ja puberteetin arviointi	Keskustellaan terveystottumuksista, liikunnasta, harrastuksista, omaehtoisesta terveydenhoidosta koulumenestyksestä ja -viihtyvyydestä sekä kaverisuhteista
7 lk	TH	Paino, pituus, ryhti ja värinäkö	Kannustetaan omatoimisuuteen omasta terveydestä huolehtimisessa. Muut keskusteluaiheet: terveystottumukset (uni, syöminen, liikunta ja harrastukset), tupakka, alkoholi, seurustelu, ehkäisy ja riskitekijät
8 lk	TH + LL Laaja	Paino, pituus, näkö, tarv. värinäkö, kuulo Hb, RR, pulssi ja. dtap-rokotus Lääkäri tarkastaa koululaisen koulussa ja tekee arvioinnin erityisistä tarpeista ja mahdollisista tukitoimista ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun kannalta sekä ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin. "Nuorison terveystodistus" (voimassa 5v) ja rokotuskortti sekä tarvittaessa "Tietoja oppilaan terveydentilasta ammatinvalinnan ohjausta varten".	Keskustellaan ruokavaliosta, levosta, liikunnasta, päihteistä, ihmissuhteista, seurustelusta ja raskauden ehkäisystä. Koulumenestyksestä ja -viihtyvyydestä, jatkokoulutuksesta ja ammatinvalinnasta ADSUME tai AUDIT- kysely Mielialakysely
9 lk	TH	Paino, pituus, päänympäryys ja ryhti Tarvittaessa näkö Tarvittavat kontrollit Rokotuskortti	Keskustellaan ruokavaliosta, levosta, liikunnasta, päihteistä, ihmissuhteista, seurustelusta, raskauden ehkäisystä ja jatko-opinnoista

Lukio ja ammattioppilaitos

Luokka		Tutkimukset	Keskustelun aiheet
1 vuosi	TH(+LL)	Lukiassa terveystarkastus- kaavake, pituus ja paino sekä tarvittaessa muita tutkimuksia, lääkärin tarkastus erityisopetuksessa olevan tai jolla on tarpeen terveydentilan tai opiskelukyvyn selvittäminen tulevan opiskelualan tai ammatin vuoksi.	Keskustellaan opinnoista, huolista, ystävistä, perheestä, seurustelusta ja ehkäisyn tarpeesta. Suun terveystarkastus-ohjaus Lisäksi ammatillisessa oppilaitoksessa kiinnitetään huomiota ergonomiaan sekä tarkistetaan rokotukset ja annetaan tarvittaessa tehosteet.
2 vuosi	TH+LL	Pituus, paino, näkö, kuulo, Hb, RR, pulssi, naisten vapaaehtoiset asepalvelustarkastukset Lääkäri tarkastaa opiskelijan. Poikien kutsuntatarkastukset. Kirjoittaa uuden "Nuorison terveystodistuksen"	Keskustellaan mahdollisista ongelmista opiskelussa ja terveysasioista tarv. AUDIT-kysely, mileialakysely
3 vuosi	TH	Tarvittavat tutkimukset	Keskustellaan opintojen päättymisestä ja mahdollisista työllistymismahdollisuuksista

LIITE 4

Ehkäisevä suun terveydenhuolto

Hammaslääkäri = HML suuhygienisti =SHG hammashoitaja = HH terveydenhoitaja = TH

Ikäryhmä	Toteuttaja	Tavoitteet ja toimenpiteet	Erityisesti huomioitavaa
Ensimmäistä lastaan odottava perhe	TH SHG	Terveydenhoitaja antaa informaatiota hammaslääkärillä käynnistä Suuhygienisti järjestää neuvonta – ja keskustelutilaisuuden.	Vanhempien suu kunnossa Perheillä tieto keskeisistä suun terveyteen vaikuttavista tekijöistä: <ul style="list-style-type: none"> - kariksen tarttuva luonne - ravinto ja ruokailutottumukset - puhdistus, fluori ja ksylitoli - perheissä tiedostetaan opittujen tapojen ja tottumusten vaikutukset lapsen suun terveyteen - mallikäyttäytyminen - imemisen vaikutus lapsen purentaelimen kehittymiselle
0,5 v	TH	Terveydenhoitaja keskustelee lapsen suun terveyteen liittyvistä asioista neuvolakäynnillä.	Terveyttä edistävien ruokailu ja hygieniatottumusten muodostuminen sekä perheen tapojen vaikutus lapsen suun terveyteen.
1v - 2v	HML tai SHG tai HH	Havainnoidaan hampaiden puhkeaminen sekä koko purentaelimen kehittyminen	Tutin ja pullon käytöstä pyritään eroon noin vuoden iässä Imettämisestä luopuminen
3v - 4 v	HML tai SHG tai HH	Maitohampaiden terveenä pysyminen Etu- ja sivualueen ristipurentojen toteaminen	Ravinto ja hygieniatavat Huomioitava lapset, joilla on todettu yleissairaus ja joilla on käytössä lääkitys sekä toistuvat infektiosairaudet
5v - 6 v	HML tai SHG tai HH	Ensimmäiset pysyvät hampaat alkavat puhkeamaan suuhun Tarvittaessa kuutosten pinnoitukset	Lapsi tarvitsee edelleen vanhempien apua erityisesti puhkeavien kuutosten puhdistuksessa
Ala-aste	HML tai SHG tai HH	Oppilaat kutsutaan suun terveystarkastukseen jokaisella luokalla. Riskipotilaat kutsutaan yksilöllisen tarpeen mukaan Pyritään pitämään suun terveyden edistämisen tilaisuuksia koulussa	
1. – 4. luokka	HML tai SHG tai HH	Suun terveystarkastuksessa huomioidaan: <ul style="list-style-type: none"> - pysyvien hampaiden puhkeaminen - purentaan kehittyminen - tarkastusväli määritellään yksilöllisesti 	Hoidon piiriin pyritään saamaan koko ikäryhmä eli myös ne joita ei ole aikaisemmin tuotu hammashoitoon. Omahoidon korostaminen
5. – 6. luokka	HML tai SHG tai HH	Suun terveystarkastuksessa huomioidaan toinen vaihduntavaihe Yksilöllinen terveysneuvonta	Ruokailu ja makean käyttö Suun puhdistustavat, erityisesti puhkeavat seiskat Huomioidaan ksylitolituotteiden käyttö Oman vastuun ottaminen suun terveydestä
Yläaste		Kaikki oppilaat kutsutaan suun terveystarkastukseen 8-luokalla. Muuten seurataan yksilöllistä kutsujärjestelmää.	
7.- 9. luokka	HML tai SHG tai HH	Suun terveystarkastuksessa huomioidaan erityisesti helposti reikiintyvät puhkeamassa olevat hampaat Yksilöllinen terveysneuvonta	Runsas makean käyttö, energiajuomat Napostelutyypinen ruokailutapa Riittämätön suun puhdistus, hammaslangan käyttö Ksylitolin käyttö. Kannustetaan oman vastuun ottamiseen suun hoidossa
Toinen aste kerran opiskeluaikana	HML tai SHG	Suun terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelun tarve: <ul style="list-style-type: none"> - hampaiden reikiintyminen - kiinnityskudosten sairaudet - viisaudenhampaiden puhkeamiseen liittyvät ongelmat - stressin seurauksena syntyneet purentavaivat - syömishäiriöihin liittyvät hammasmuutokset 	Suun puhdistuksen laiminlyönti Makeiden ja happamien juomien runsas käyttö Makeisten runsas käyttö Tupakointi Suun terveysneuvonta kohdistuu oman vastuun ottamiseen suun terveydestä ja palvelun käytöstä